

Orka Morgan: van lab rat naar paradepaardje

Bron: www.telegraaf.nl

In Juni 2010 werd er in de Waddenzee een ernstig verzwakte vrouwelijke orka aangetroffen: Morgan. Zij is toen opgevangen door het Dolfinarium Harderwijk, waar zij verzorgd werd om aan te sterken. Daarnaast was ze daar voor wetenschappelijke en educatieve doeleinden^{1,2}. Toen onderzoek uitsloot dat zij weer uitgezet kon worden, is ze eind november 2011 naar Loro Parque op Tenerife verplaatst. Hier kon ze leven in een groter verblijf met soortgenoten. Daarnaast kon ze hier gebruikt worden voor wetenschappelijk onderzoek³. Maar in februari 2012 kwam naar buiten dat Morgan ook voor shows in het park gebruikt zou worden⁴. Naast deze controverses, beviel Morgan ook nog van een gezond kalf in september 2018⁵. Door deze gebeurtenissen is er veel commotie geweest over of Loro Parque zich wel aan de overeenkomst met Nederland hield en of de wet werd overtreden. Dit inspireerde Zembla om in eind 2021 een documentaire over het leven van Morgan uit te brengen. In dit artikel nemen we Morgan als voorbeeld om te kijken naar de wetten en regelgevingen rondom gehouden geredde dieren. Zijn de regels in dit geval daadwerkelijk overtreden?

Lisanne Donkervoort
h.t. vicevoorzitter
studievereniging hygieia

De opvang en het verblijf van Morgan in het Dolfinarium

Toen Morgan werd aangetroffen in de waddenzee heeft het ministerie van Economische zaken, Landbouw en Innovatie het Dolfinarium ingeschakeld voor hulp en advies over hoe het beste met de orka omgegaan kon worden. Nadat er geprobeerd is om Morgan weer terug naar de open zee te leiden, maar dit faalde, is er door het Dolfinarium besloten om Morgan op te vangen in het Dolfinarium Harderwijk^{1,5}. Het opvangen van zeezoogdieren mag niet zomaar; de opvangende partij moet hier ontheffing voor hebben op grond van artikel 75.5 van de flora- en faunawet⁶. Deze is aan het Dolfinarium verleend voor het opvangen van dieren in de categorie tandwalvissen (waar de orka onder valt). Voor het verkrijgen van deze ontheffing heeft het Dolfinarium in 2002 een protocol moeten opstellen dit staat in "protocol Dolfinarium: opvang en rehabilitatie op het Dolfinarium; doel, beleid en knelpunten"^{1,2,6}. In dit protocol

hebben ze, in samenwerking met Stichting Nationaal Onderzoek Dierentuinen, de richtlijnen beschreven voor de opvang van tandwalvissen en criteria opgesteld voor bepaalde scenario's voor het vervolg van de opvang. Het meest gunstige scenario is het direct vrijlaten van het dier. Dit hebben ze bij Morgan geprobeerd, maar helaas was dit geen succes doordat Morgan steeds terug kwam. Daarna bleven er 3 scenario's over: euthanasie, niet ingrijpen, of opvangen en later weer uitzetten. Euthanasie was niet nodig in het geval van Morgan, omdat er geen sprake was van extreem lijden. Niet ingrijpen wordt alleen gedaan als alle andere opties niet mogelijk zijn -daarom bleef opvang van Morgan als enige goede optie over². Voor de opvang is Morgan naar het Dolfinarium gebracht waar zij volledig onderzocht is door een dierenarts. Volgens het protocol is het doel van een dier opvangen is toezien op het welzijn van het dier, kennisvermeerdering over dieren uit de wilde populatie en educatie

aan publiek. Met betrekking tot het welzijn van het dier moet er zowel gedacht worden aan het gezond maken van het (nu zieke) dier, maar ook aan de stress veroorzaakt door de opvang in beperkte ruimte, nabijheid van mensen en andere factoren die meespelen bij het leven in onnatuurlijke omgeving². Er waren echter geen specifieke richtlijnen of regels waar het Dolfinarium zich aan moest houden tijdens de opvang. Doordat het Dolfinarium Morgan opving, waren zij verantwoordelijk voor haar tijdens haar verblijf. Het Dolfinarium moest zodoende de kosten dragen, maar mocht ook beslissen wat er wel en niet met Morgan gebeurden. Volgens de wet mocht het Dolfinarium beslissen of Morgan wel of niet tentoon werd gesteld aan het publiek en in welke mate dit dan zou gebeuren. Het Dolfinarium heeft ervoor gekozen om Morgan tentoon te stellen binnen bepaalde tijdsgrenzen. Zij vonden dit belangrijk omdat dit het welzijn van Morgan ten goede zou komen, omdat zij hier vermaak uit haalde, daarnaast zagen ze hier een mogelijkheid tot educatie voor het publiek. Deze tijdsgrenzen werden naarmate Morgan langer verbleef in het Dolfinarium ook verder verruimd^{7,8,9}.

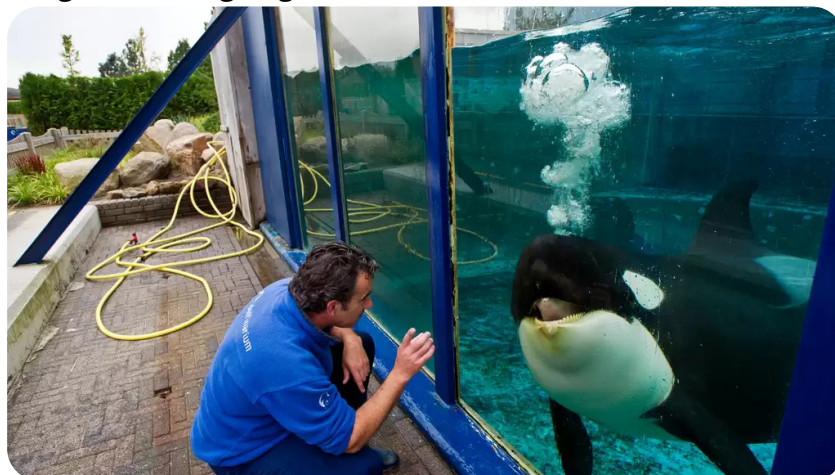
De keuze tot een leven in gevangenschap

Morgan werd opgevangen in juni 2010 met de intentie weer uitgezet te worden. In het protocol zijn duidelijke richtlijnen gesteld voor wanneer een dier wel of niet weer uitgezet kan worden. Er zijn 3 voorwaarden voor een uitzetting:

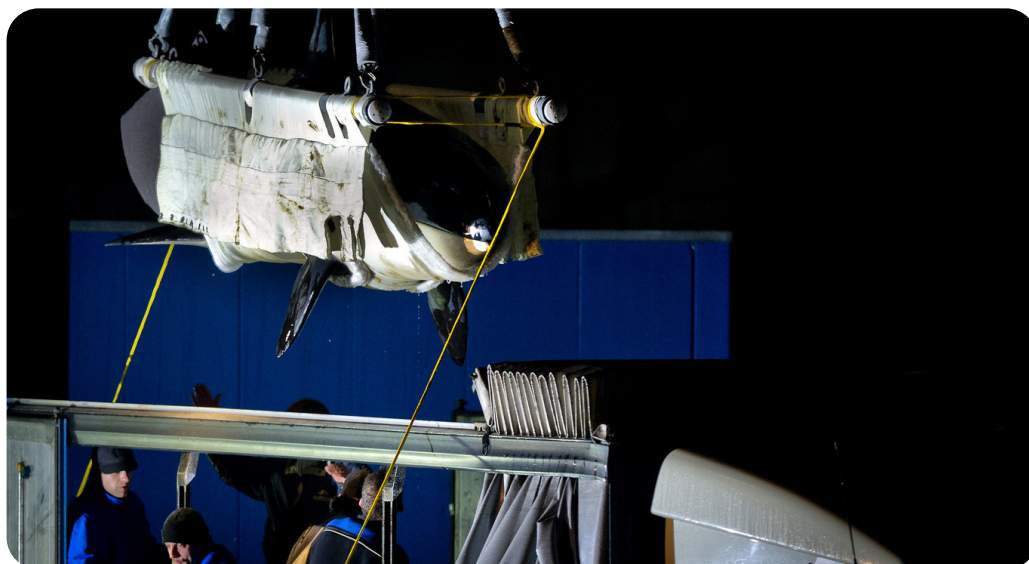
1. De uit te zetten dieren dienen een reële kans op overleven te hebben.
2. De uitzet mag geen nadelige gevolgen hebben voor de wilde populatie
3. Het succes van de uitzet van de dieren moet geëvalueerd worden.²

Voor het eerste criterium kwam in opspraak rondom de vrijlating van Morgan. Deskundigen van het Dolfinarium moesten in eerste instantie beslissen of Morgan vrijgelaten kon worden. Zij besloten dat Morgan niet uitgezet kon worden omdat de kans van overleving te klein was. Dit omdat ze haar familie niet konden vinden en niet wisten of ze in een vreemde familie geaccepteerd zou worden¹⁰. Daarom werd in April 2011 besloten dat het daarom beter zou zijn Morgan permanent over te plaatsen naar een opvang op Tenerife¹¹.

Er ontstond veel weerstand tegen dit besluit, vooral vanuit de Free Morgan organisatie; een samenwerking van meerdere organisaties zoals de Sea first foundation, EDEV, Dolphinmotion en the black fish. Deze organisatie had door andere deskundigen, vele uit het buitenland, een plan laten opzetten voor de vrijlating van Morgan waardoor de overlevingskans wel groot was. Zij wilde haar vrijlaten in een zee-pen om haar te rehabiliteren aan vrij leven waarna ze terug kon gaan naar leven in het wild. De organisaties waren er van overtuigd dat zij haar familie weer konden vinden of dat ze anders door een andere familie zou worden opgenomen. Daarbovenop hadden ze hier de nodige financiering voor geregeld^{5,12}. De Free Morgan organisatie besloot daarom naar de rechter te stappen omdat zij geloofde dat Morgan wel veilig uitgezet kon

Bron: <https://www.nu.nl/binnenland/2673777/orca-morgan-definitief-tenerife.html>

Bron: <https://www.gelderlander.nl/binnenland/orka-morgan-tegen-afspraken-in-als-showdier-gebruikt~a37cc968/21127818/>

worden. De rechter oordeelde, in augustus 2011, in het voordeel van de Free Morgan organisatie. Hij besloot dat er eerst meer onafhankelijk onderzoek gedaan moest worden naar de mogelijke vrijlating van Morgan, voordat zij overgeplaatst mocht worden naar een permanent verblijf in Tenerife¹³. In de Tweede Kamer moest het Ministerie van Economische zaken, Landbouw en Innovatie zich bezighouden met de situatie rondom Morgan; het Ministerie had de ontheffing immers aan het Dolfinarium gegeven. Volgens Staatssecretaris Bleker was het echter niet zijn verantwoordelijkheid om te zorgen dat het goed ging met Morgan: deze verantwoordelijkheid lag volledig bij het Dolfinarium. Wat Bleker wel moest doen was controleren of het Dolfinarium zich aan de regels hield. Het Dolfinarium het recht om de gegevens verkregen over Morgan voor zichzelf te houden, dit hoeft ook niet met het ministerie of het publiek gedeeld te worden¹⁴. De Free Morgan organisatie heeft via de rechter laten bepalen dat deze gegevens toch vrij gegeven moesten worden zodat er beter uitgezocht kon worden of er toch mogelijkheid was voor Morgan om vrijgelaten te worden¹³. De verantwoordelijkheid om dit verder uit te zoeken lag echter wel weer

bij het Dolfinarium⁶.

Na verder onderzoek en uitspraak van andere deskundige heeft de rechter er op 21 november 2011 toch toe besloten dat het gerechtvaardigd is om Morgan niet uit te zetten omdat de kans op overleving te klein is door eerder genoemde zaken¹⁵.

Transport naar Loro Parque

In het Dolfinarium verbleef Morgan in een klein verblijf zonder soortgenoten. Om haar een beter leven te geven is er door het Dolfinarium besloten dat de beste plek voor haar Loro Parque was in Tenerife. Om Morgan daarnaartoe te verplaatsen waren er van tevoren twee vergunningen nodig: het EG-certificaat en de CITES-vergunning. Het EG-certificaat is nodig voor een ontheffing op het verbod op commerciële handel van bedreigde diersoorten^{11,16,17}. Alle situaties waarbij zo'n dier van het ene naar het andere verblijf gaat, wat niet van dezelfde houder is, wordt gezien als verkoop en is dus verboden. De CITES-vergunning zegt dat dit dier overgeplaatst mag worden naar dit specifieke park, onder bepaalde omstandigheden. Om deze vergunning te krijgen, moet zowel de CITES organisatie in het land waar het dier nu is als de CITES organisatie in het land

waar het dier naartoe gaat ermee instemmen. Ze kijken dan of de geplande accommodatie op de plaats van bestemming voldoende uitgerust is voor het verblijf van het dier ^{16,18}. Daarnaast heeft de Spaanse CITES gekeken of het park deelnam aan wetenschappelijk onderzoek voor het instandhouden van de soort. Na akkoord van beide CITES organisaties heeft de Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie op 27 Juli 2011 de benodigde vergunningen verleend. In de bijgevoegde brief heeft hij zeven keer benadrukt dat Morgan overgeplaatst zal worden voor Wetenschappelijk onderzoek ¹⁶. Wanneer echter goed naar het CITES formulier gekeken wordt, zien we ook dat er staat dat Morgan gebruikt mag worden voor fokken. Dit zou de staatssecretaris niet geweten hebben en was een fout, welke pas werd ontdekt door Zembla ⁵.

Verblijf in Spanje en naleving CITES certificaat

Nadat de Free Morgan organisatie

nogmaals het besluit van het Dolfinarium had aangevochten heeft de rechter toch besloten dat Morgan naar Loro Parque overgeplaatst mag worden. Eenmaal aangekomen in Spanje werd Morgan geïntroduceerd in de bestaande orkagroep in het park. Na een tijdje niets meer gehoord te hebben in Nederland, lekt op 20-02-2012 een opname fragment uit waarop te horen is dat Loro Parque van plan is om Morgan in shows te gaan gebruiken. Wanneer staatssecretaris Bleker hiernaar gevraagd werd, antwoordde hij dat het naleven van de CITES vergunning behoort niet door Nederland gecontroleerd dient te worden, maar door Spanje. Verder voegde hij toe dat hij het goed nieuws vindt dat de orka aansluiting heeft gevonden bij haar soortgenoten ⁴.

Na de Zembla documentaire van 2021 heeft minister Schouten van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit ook uitgelegd dat ze geen rechtsmacht hebben om toezicht te houden bij buitenlandse dierentuinen ¹⁷. Daarnaast is het

Bron: https://es.wikipedia.org/wiki/Loro_Parque

zo dat, net zoals het Dolfinarium zeggenschap had over Morgan tijdens haar verblijf daar, nu het Loro Parque zeggenschap heeft over Morgan. Zij mogen dus bepalen wat er met haar gebeurt qua wetenschappelijk onderzoek en educatieve doeleinden. Het Dolfinarium heeft haar daarom tentoongesteld en Loro Parque heeft besloten dat ze in shows gebruikt mocht worden ⁴.

Klachten hierover hadden bij de Spaanse autoriteiten gemeld moeten worden en die hadden dan kunnen ingrijpen ¹⁹. Of Loro Parque de CITES-vergunning en/of de overeenkomst met Nederland heeft overtreden is moeilijk te zeggen, omdat er in Spanje nooit wat mee is gedaan. Wat betreft de zwangerschap van Morgan en het voortbrengen van een Orka

kalf mocht dit (door een fout) dus wel volgens de CITES-vergunning ²⁰. verder is er nooit een onderzoek geweest naar wat er wel en niet zou mogen. Dit is ook afhankelijk van de Spaanse wetten die hiervoor gelden. Zelfs als de vergunning wel als overtreden werd bevonden, dan zou dit niet perse betekenen dat Morgan terug zou moeten naar Nederland of vrijgelaten zou moeten worden. .

Conclusie

Wanneer we kijken naar het verblijf van Morgan in Nederland zijn er een aantal dingen die we hiervan kunnen leren voor de toekomst. Doordat het Dolfinarium de enige was met ontheffing, waren zij verantwoordelijk voor Morgan. Dit hield in dat zij ook mochten beslissen wat er met haar gebeurde en wat het beste voor haar was. Doordat het Dolfinarium wel ook een commerciële partij is, waren er veel mensen die twijfelde aan de bedoelingen van het bedrijf. Om dit in de toekomst te voorkomen zou

het beter zijn om een organisatie te hebben die dit weer overziet. Deze organisatie kan ervoor zorgen dat de gemaakte keuzes altijd in het belang van het dier zijn en dat hier ook geen twijfel over mogelijk is vanuit het publiek.

De partij die het meest twijfelde aan het Dolfinarium was natuurlijk de Free Morgan organisatie. Tijdens het hele gebeuren met Morgan werkte het Dolfinarium en Free Morgan elkaar erg tegen. In de toekomst zou het beter zijn voor deze twee organisaties om samen te werken en transparant te zijn naar elkaar over de beschikbare informatie.

Als we dan gaan kijken naar het Transport en verblijf van Morgan in Tenerife, dan zien we dat hier duidelijkere afspraken over gemaakt hadden moeten worden. Achteraf zijn er nu dingen gebeurt wat niet de bedoeling was van de mensen in Nederland, maar waar ze ook niks meer aan konden doen. Voor een volgend keer moet er dus betere communicatie zijn tussen de twee partijen in verschillende landen. Daarnaast zouden er afspraken gemaakt moeten worden over wat er gebeurt mochten de afspraken toch overtreden worden.

Referenties

1. Antwoord vragen Ouwehand over de situatie van de opgevangen orka | Tweede Kamer der Staten-Generaal. (2010, 12 juli). tweedekamer. Geraadpleegd op 1 februari 2022, van <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2010Z09955&-did=2010D29275>
2. Dolfinarium Harderwijk & Stichting Nationaal Onderzoek Dierentuinen. (2002, januari). Opvang en rehabilitatie op het Dolfinarium: Doel, beleid en knelpunten.
3. Antwoord vragen Ouwehand over het plan van het Dolfinarium om Morgan te verhuizen naar een

Bron: rtlnieuws.nl

attractiepark op Tenerife. (2011, 26 september). Tweedekamer. Geraadpleegd op 1 februari 2022, van <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2011Z15742&did=2011D45722>

4. Antwoord vragen Ouwehand en Thieme over het bericht dat orka Morgan gebruikt zal worden in een fokprogramma en in shows. (2012, 20 februari). Tweedekamer. Geraadpleegd op 1 februari 2022, van <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2011Z27503&did=2012D06955>

5. Dongen, J., & Kalkman, P. (2021). Morgan: de verloren orka. Zembla.

6. Artikel 75.5 van de Flora- en faunawet. (1998, 25 mei). wetten. Geraadpleegd op 1 februari 2022, van <https://wetten.overheid.nl/BWBR0009640/2016-04-14#HoofdstukVI>

7. Antwoord vragen Ouwehand over de toekomst van orka Morgan | Tweede Kamer der Staten-Generaal. (2010, 2 november). tweedekamer. Geraadpleegd op 1 februari 2022, van <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2010Z14342&did=2010D42050>

8. Nader antwoord op vragen van het lid Ouwehand over het plan van het Dolfinarium om Morgan te verhuizen naar Loro Parque in Tenerife (Spanje). (2011, 12 oktober). tweedekamer. Geraadpleegd op 1 februari 2022, van <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2011Z15742&did=2011D49518>

9. Bleker, H. (2011, 12 oktober). Stand van zaken orka Morgan | Tweede Kamer der Staten-Generaal. tweedekamer. Geraadpleegd op 1 februari 2022, van https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2011Z20001&did=2011D49515

10. Antwoord vragen Ouwehand over het terugplaatsen van orka Morgan. (2010, 20 december). Tweedekamer. Geraadpleegd op 1 februari 2022, van <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/>

[detail?id=2010Z16110&did=2010D52451](https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2010Z16110&did=2010D52451)

11. Antwoord vragen Ouwehand over het terugplaatsen van orka Morgan. (2011, 21 april). Tweedekamer. Geraadpleegd op 1 februari 2022, van <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2011Z05073&did=2011D20930>

12. Free morgan organisatie. (z.d.). Free Morgan. Freemorgan. Geraadpleegd op 1 februari 2022, van <https://www.freemorgan.org/>

13. uitspraak rechter: Verzoek toegewezen om orka Morgan voorlopig niet naar Tenerife te transporteren. (2011, 10 augustus). uitspraken rechtspraak. <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBAMS:2011:BR4578&showbutton=true&keyword=orka+morgan>

14. Antwoord vragen Ouwehand over geheimhouding van gegevens over de opgevangen orka Morgan door het Dolfinarium. (2011, 25 mei). Tweedekamer. Geraadpleegd op 1 februari 2022, van <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2011Z09260&did=2011D26791>

15. Uitspraak rechter: Orka Morgan naar Tenerife mag verhuizen. (2011, 21 november). Uitspraken rechtspraak. <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBAMS:2011:BU5150&showbutton=true&keyword=Orka+Morgan>

16. EG-certificaat orka Morgan. (2011, 27 juli). Freemorgen. Geraadpleegd op 3 februari 2022, van <https://www.freemorgan.org/pdfs/Dutch-EG-Certificate-11NL11480820-and-Cover-Letter-27-July-2011.pdf>

17. Antwoord op vragen van het lid Wassenberg over de Zembla-aflevering waaruit blijkt dat de verkoop van orka Morgan gebaseerd was op leugens. (2021, 15 december). Tweedekamer. Geraadpleegd op 1 februari 2022, van <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2021Z18971&did=2021D50098>

18. Antwoord vragen Ouwehand over de onterecht verleende vergunning voor de verplaatsing van orka Morgan naar Tenerife. (2011, augustus 23). Tweedekamer. Geraadpleegd op 1 februari 2022, van <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/kamervragen/detail?id=2011Z15944&did=2011D40090>

19. Uitspraak hoger beroep: Free Morgan vecht het EG certificaat aan. (2019, 10 juli). Uitspraken rechtspraak. <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RVS:2019:2353&showbutton=true&keyword=orka+morgan>

20. Hoger beroep uitspraak: nietig verklaren EG certificaat op basis van fokprogramma. (2018, 26 april). Uitspraken rechtspraak. <https://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:RBMNE:2018:1767&showbutton=true&keyword=Orka+Morgan>